

ARABA SEVDASI

RECAİZADE MAHMUT EKREM

Sadeleştiren
Sena Bedir

 / otukennesriyat

YAYIN NU: 2142
EDEBÎ ESERLER: 1080

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-762-2

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NESRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Necati Tonga

Son Okuma: İsmail Alper Kumsar

Kapak İllüstrasyonu: Feyza Ay

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Unifset Basım Yayın Sanayii ve Ticaret Ltd Şti
Yakuplu Mah. 194. Sok. Nu:1 / 159 3. Matbaacılar Sitesi
Beylikdüzü-İstanbul Tel: (0212) 875 37 85
Sertifika Nu: 72541

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul - 2024

RECAİZADE MAHMUT EKREM: 1 Mart 1947'de İstanbul'da doğdu. Çocukluk yaşlarında Arapça ve Farsça öğrendi, bir süre Vaniköy Sıbyan Mektebi ile Beyazıt Rüştüyesi ve Mekteb-i İrfan'da ve Harbiye İdadisi'nde öğrenim gördü. 1862'de Hariciye Mektubî Kalemi'nde çalışmaya başladı. Burada çalışırken bir yandan Fransızca öğrendi, divan şiiri tarzında şiirler kaleme alarak Fransızcadan tercümelemeye başladı. İlk yazıları *Tasvir-i Efkâr*, *Hakayıkü'l-vekayi* ve *Hazine-i Evrak* gazetelerinde neşredildi. 1868'de Güzide Hanım'la evlendi, 1872'de Şura-yı Devlet âza muavinliğine tayin oldu. Bir süre temyiz mahkemesi üyesi olarak görev yapan yazar, 1878-1887 yılları arasında Galatasaray Lisesi'nde ve Mekteb-i Mülkiye'de edebiyat hocalığı yaptı. Hocalığı sırasında "Üstad Ekrem" unvanıyla anıldı. Mekteb-i Mülkiye'de okuttuğu ders notlarını *Talim-i Edebiyat* (1914) adıyla yayımladı. *Servet-i Fünun* dergisinde Edebiyat-ı Cedide topluluğunun oluşmasına önayak oldu. Oğlu Nijat'ın ölümü yazarı derinden sarstı. İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra Kâmil Paşa kabinesinde evkâf ve maarif nazırlıklarında bulundu. 31 Ocak 1914 tarihinde İstanbul'da vefat etti.

Eserleri:

Şiir: *Nağme-i Seher* (1871), *Yadigâr-ı Şebab* (1873), *Zemzeme* (3 cilt, 1882-1886), *Tefekkür* (1886), *Pejmürde* (1894). **Roman:** *Araba Sevdası* (1898). **Hikâye:** *Muhsin Bey Yahut Şairliğin Hazin Bir Neticesi* (1889), *Şemsâ* (1896). **Piyes:** *Afife Anjelik* (1870), *Atala Yahut Amerika Vahşileri* (1873), *Vuslat Yahut Süreksiz Sevinç* (1874), *Çok Bilen Çok Yanılır* (ölümünden sonra yayımlandı, 1916). **Edebiyat nazariyatı:** *Takrizat* (1898) ve *Talim-i Edebiyat* (1914).

Sena Bedir: 2001 yılında Kırıkkale'de doğdu. Kırıkkale Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldu. Çeşitli yayınları için editörlük ve redaktörlük yaptı. Hâlen Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Recaizade Mahmut Ekrem

SUNUŞ

Modern Türk edebiyatının kurucu isimlerinden Recaizade Mahmut Ekrem'in *Araba Sevdası* adlı romanı, edebiyatımızda realizm etkisiyle yazılmış ilk eserlerden biridir. *Araba Sevdası*, ilk olarak *Servet-i Fünun* dergisinde 20 Şubat 1896-8 Ekim 1896 tarihleri arasında tefrika edilmiş, kitap olarak ilk baskısı ise 1898'de Âlem Matbaası'nda yapılmıştır. Yazarının sağlığında yapılan bu baskının ardından 1940'lı yıllarda Latin harflerine aktarılan *Araba Sevdası*, ilerleyen dönemde pek çok yayınevi tarafından yayımlanmıştır.

Araba Sevdası, işlediği konu ve bu konunun işleniş biçimi açısından Türk roman tarihinin en önemli romanlarından biridir. Recaizade Mahmut Ekrem, romanının mukaddimesinde *Muhsin Bey* adlı uzun hikâyesi gibi *Araba Sevdası*'nda da insanlık hâllerini ibretli bir ayna gibi yansıtmaya çalıştığını belirtir. Recaizade, romanını "eğlendirmek" için kaleme aldığını belirtse de romanda Bihruz Bey özelinde toplumumuzun Batılılaşma serüveni, dönemin toplumsal yaşamını aksettirecek tarzda ironik bir üslupla anlatılır. Batılı yaşam tarzına düşkünlüğü ile ön plana çıkan Bihruz Bey, edebiyatımızın en dikkat çekici alafranga tiplerinden biridir.

Araba Sevdası'nı sadeleştirirken 1898'deki ilk baskısını esas aldık, romanda Arapça ve Farsça terkiplerle Türkçe sözlüklerden neredeyse tamamen çıkmış kelime ve tamlamaların en uygun karşılıklarını vermeye çalıştık. Batılılaş-

manın bir yansıması olarak romanda sıkça karşımıza çıkan Fransızca kelime ve cümleler, romanın gerek tefrikasında gerekse kitap olarak basımında Türkçe okunuşlarıyla, italik olarak ve rika yazısıyla dizilmişti. Alafrangalığı yansıtan bu kelime ve cümleleri aynı şekilde bırakarak dipnotlarda açıklama yoluna gittik.

Romanın dikkat çeken yönlerinden biri de gerek tefrikada gerekse kitap hâlindeki baskısında “resimli millî roman” olarak sunulmasıdır. Bu minvalde Araba Sevdası, edebiyat tarihimizin ilk resimli romanıdır ve *Araba Sevdası*’ndaki resimler, bizzat bu roman için Ressam Halil Paşa tarafından çizilmiştir. Biz de romanın sadeleştirilmiş bu baskısında romanda yer alan orijinal resimleri kullandık ve romanı görsel anlamda zenginleştirdik.

Son söz olarak kitabın özenli bir baskıyla neşredilmesini sağlayan Ötüken Neşriyat çalışanlarına teşekkür ederim.

Sena Bedir
2024, Kırıkkale

ARABA SEVDASI

OKUYUCULARA

Herkesçe bilinmektedir ki insan eğlencesiz yaşayamaz. Bendeniz gibi yaratılışı gereği insanlardan uzaklaşarak yaşamayı sevenler içinse okuma veya yazmadan iyi eğlence olamaz. Şu kadar ki bu uğraş, devamlı ve özellikle ciddi olunca yorgunluğuna dayanmak mümkün değildir. Bu hâlde yorgunluğu az, eğlencesi çok meşguliyetler aranmak tabiidir. İşte şu ihtiyacın yönlendirmesiyle ara sıra böyle şeyler yazarak vakit öldürmeye mecbur oluyorum.

İyi bilirim ki içimizde bu türlü uğraşları mesela satranç oynamaktan on kat saçma, bahçe kazmaktan on kat faydasız kabul edenler az değildir. İhtimal ki bu hüküm doğrudur. Ne fayda ki ben satrancı merak edemedim... Bahçe kazmayaysa mevsimin müsaadesi yok!...

“*Muhsin Bey...*”¹ hikâyesi hiçbir şey değilken okuyucular tarafından epeyce rağbet gördüğü için bu hikâyenin de yayımlanmasına cesaret edildi. Naçizane niyetim bunları birkaç parçaya ulaştırıp ve ondan sonra biraz daha büyüklerini de yazmaktır.

İnsanlıkla ilgili olarak geçen ibret verici olay ve durumlara şiir ve hikmetin iç içe geçtiği bir bakışla bakılırsa hepsi de az çok hüznünlü görünür. Bunlardan birtakımının üzüntülü gözyaşlarıyla, diğer bir kısmının tuhaf bulan gülümsemelerle algılanmasındaki fark olayların asli özelliklerindeki feciliğe değil algılanış şekilleriyle ilgilidir.

¹ Rezaizade Mahmut Ekrem'in 1888 yılında yayımladığı uzun hikâyesi. (Haz.)

Hakikat veya imkân dairesinde tasarlamak ve tasvir etmek şartlarını yerine getiren büyük küçük hikâyelerse olayların ve insanlık hâllerinin birer ibret verici aynalarıdır.

Bu düşünceye göre “*Muhsin Bey...*” hikâyesi okurlar tarafından ağlanacak şeylerden görülmüş olduğu hâlde bu “*Araba Sevdası*” gülünecek hâllerden sayılsa gerektir. Fakat dikkat olunursa bu ondan elbette daha ziyade hüznü, elbette daha çok ıstırap vericidir!...

İstinye

28 Kasım 1899

Recaizade M. Ekrem

BİRİNCİ KISIM

1

Üsküdar'dan Bağlarbaşı yoluyla Çamlıca'ya gidilirken Tophanelioğlu'ndaki dört yol ağzından yaklaşık olarak bir yüz adım ileriye bakış atılırsa o geniş yolun sonunda etrafı bir buçuk arşın yükseklikte duvarla çevrilmiş bir ağaçlık görülür.

*Araba Sevdası resimlerinden: Üsküdar Belediye Bahçesi.
(Ressam Halil Bey).*

Bu ağaçlığa varıldığı gibi şose yol, sağ ve sol olmak üzere ikiye ayrılır. Duvarla kuşatılmış ağaçlığın büyükçe bir kapısı vardır ki iki yolun tam ayrılma noktasında bulunur.

Sağ ve soldaki yollardan hangisine gidilecek olsa diğer taraf bahsedilen ağaçlıkla çevrilidir. Ağaçlığın yanındaki duvar alçacık olduğundan üzerinden hayvan ve özellikle insan aşması için boylu boyunca teller uzatılarak korunmuştur.

Orta derecede bir yokuş üzerindeki bu yollardan basit bir yürüyüşle dört beş dakika kadar gidilince daima duvarla çevrili olan ağaçlık bir meydancığa varılır. Ağaçlığın burada da cephede aşağıkine paralel bir kapısı vardır. Yüksekten kuşbakışı bir bakışla bakmak mümkün olsa bir koni şeklinde görünecek olan ağaçlık burada biterse de iki yol yine birleşemez. Meydancığın bir otuz adım ötesinde epeyce geniş ve yüksek bir set üzerinde –eski tarz binaları taklit ederek yapılmış- enli saçaklı bir kattan ibaret bir bina ve bunun etrafında bazı büyükçe ağaçlar mevcuttur. Onun üst yanında diğer bir setle başlayan yerse birtakım servi ve meşe ağaçlarını ve vaktiyle kırılmayıp kalmış ve mevkinin -Sarı Kaya- ismiyle adlandırılmasına sebep olmuş büyük büyük sararmış kayaları olan inişli yokuşlu kendi hâline terk edilmiş bir mezarlıktır ki geçtiğimiz meydancıktan buraya kadar olan mesafe de yine bir beş dakikalık kadar tahmin olunur.

Bu mezarlık da geçildikten sonradır ki iki yol hem birleşir hem de düzleşir. Buradan yine bir beş dakika kadar ileri yürünürse artık Çamlıca Dağı'nın eteğinde Kısıklı Köyü'nün çarşısına varılmış olur.

Buraya çıkıncaya kadar yorulmadıksa yine aşağı doğru inelim de noktalarını ve sınırlarını belirlediğimiz yerleri inceleyelim. Tabiidir ki bu incelemeye de bahsi geçen ağaçlıktan başlayacağız.

Burası “Çamlıca Bahçesi” adıyla İstanbul’da en önce düzenlenmiş ve açılmış olan bahçedir. Birkaç zamandan beri halkın rağbetinden bütün bütün uzak olduğundan çoğu günler kapıları kapalı durur.

Yazın ve özellikle baharlarda bu bahçeyi açtırıp da aşağıki kapıdan içerisine girerseniz beş on adım ilerleyerek etrafınıza bakınca çok büyük ve bayındır, iç açıcı bir bahçe içinde bulunduğunuzu hemen anlarsınız.

Bahçenin yalnız meydana geldiği tarihte güzel görünmesi fikriyle değil ileride yani zamanlar gelip geçtikçe ağaçların, ormanların büyüyerek kazanacakları duruma göre güzelliklerini daima artırarak koruyabilmesine dair ileri görüşlülükle yapılan iç bölümlenme ve o büyüklü küçüklü bölümlerin uyumuna ve konumlanmalarına bakarak önce düzenlenmesini üstlenen tabiat sever kim ise sanatını alkışladıktan sonra her tarafı birer birer dikkat ve beğeniyle seyretmeye başlarsınız.

Dışarısının meraklı bakışlarını kesmek için kenarlara düzenli bir sırada dikilip gereği gibi büyümüş, dal budak salıvermiş salkım, aylando, atkestanesi gibi gölgeli ağaçlarla orta yerlerde yer yer dikilmiş çınar, kavak, manolya, salkımsöğüt gibi çeşit çeşit ağaçların ve bazı yerlerde bakışın ışığının değil güneş ışıklarının bile içerisine kolaylıkla nüfuz edemeyeceği şekilde sıklaşmış ormancıkların etrafında dolaşır; bunları ziyadesiyle gönlünüze uygun bulursunuz.

Biraz ilerleyince bir düzlüğün ortasında üstü kapalı etrafı açık kameriye gibi bir şey ve bazı kenar yollar üzerinde kulübe tarzında düzenli ve hoş ufak ufak binalar gözünüze çarpar. Bunlardan çardağa benzeyen şeyin –özel günlerde müzik icrası için çağrılacak- çalgıcı takımına ayrılmış bir yer ve o kulübelerin de bahçe içinde yiyecek ve içecek satmak için yapılmış “büfe”ler olduğunu anlar, bunları da beğenirsiniz.

Azıcık daha ileri gidince bir büyük “lâk²”, onun ortasında gönlünüze göre bir adacık, bu adayı kenara bağlamak üzere düzensiz bir şekilde çitten yapılmış tabii, güzel köprüler ve adanın üzerinde yine işlenmemiş ağaç dal ve kütüklerinden inşa olunmuş zarif bir köşk gözlemler, bunlardan da aşırı hoşlanırsınız. En sonra yukarıki kapıdan çıkarak bahsettiğimiz meydancığı geçip ve set üzerine çıkarak evvelce gördüğünüz binayı da yakından seyrettiğiniz ve bunun da bahçeye bağlı bir “gazino” olduğunu öğrendiğiniz hâlde bahçenin her şekilde mükemmeliyetini kabul edersiniz.

---

² (Fr.) Göl. (Haz.)

Şu birkaç sözle özellikleri kabaca tarif edilmiş olan Çamlıca Bahçesi bundan evvel şimdiki gibi hüznünlü bir tenhalık ve sessizlik mekânı değil şamatalı bir neşe ve fitne yeriydi.

Düzleştirilmesi ve düzenlemesiyle bir hayli zaman uğraşılan bu bahçenin 1870 yılının bahar mevsiminde açılacağı haberi İstanbul ile bilad-ı selase³ olarak adlandırılan yerlerin ahalisi arasında duyulunca zevk ve eğlenceye düşkün gençler ve özellikle böyle eğlenceleri erkeklerden birkaç kat fazla aramaya yaratılışları gereği mecbur olan hanımlar belirlenmiş zamanın gelmesini bekleyerek elbiseye, süse bağlı hazırlıklara gereği gibi hararet vermişler ve bizim memlekette örneği henüz görülmeyen bu “moda” seyir yerinden her vakit ve belki mehtaplı gecelerde bile faydalanma amacı kolaylıkla gerçekleşsin diye pek çok aileler Çamlıca, Bulgurlu, Kısıklı, Tophanelioğlu, Bağlarbaşı taraflarında köşkler, haneler kiralayarak bahar gelir gelmez hemen bu bölgelere taşınmaya girişmişlerdi.

Nihayet o senenin mayıs ayı başlarında “Bahçe” açıldı. Dinlenmeye ve dolaşmaya ayrılmış olan cuma ve pazar günleri Üsküdar, Kadıköyü, Beylerbeyi gibi Çamlıca’ya civar sayılan yerlerden başka İstanbul’un uzak yerlerinden, Boğaziçi’nden ve diğer yerlerden arabalar, hayvanlarla ve

³ Galata, Üsküdar ve Eyüp için “üç belde” anlamında kullanılan bir tamlamadır. (Haz.)

bazen yayan olarak gelen kadın erkek binlerce seyircinin bahçeye hücumu gerçekten görülecek temaşalardandı.

Çevresi bir çeyrek saatte ancak dolaşılabilen bahçe, o kadar geniş olmasına rağmen o insan kalabalığını taşıyamadığından halkın birtakımı girdikçe diğer birtakımı çıkmak zorunda kalırdı. Bu şekilde gerek yukarıki gerek aşağıki kapıdan sürekli girip çıkan seyircilerin izdihamının çokluğuyla o koca bahçe -benzetme biraz kabaca da- büyük bir arı kovanını andırırdı. Fakat bu bir kovandı ki arıların bal alacakları çiçekler de içinde bulunurdu! İçeride kalanlardan -alafranga bir tabirle- hanım taifesine mensup olanlar bahar çiçekleriyle yarışır gibi en parlak, en güzel renkler içinde ve üçü beşi bir yerde çiçekler gibi iki taraflarına salınarak gezinirler ve bunlardan bal almak hevesiyle kararsız olan arı mizaçlı genç beyler de çiçeklerin arasında ikişer ikişer dolaşırlardı.

Bahçenin dışarısına gelince o da bir başka âlemde: Süslü hanımları, şık beyleri taşıyan birkaç yüz kadar araba bahçenin etrafını kuşatarak hareketli bir zincir gibi birbiri ardınca sürekli ve birbiri peşi sıra dönerlerdi.

Gerçi o tarihte ağaçlar daha pek genç ve belki çocuk, ormanlarsa pek seyrek olmakla beraber bitki türleri içinde manzara güzelliğine sahip ve bahçeyi süslemeye yarayan ağaçların ve çiçeklerin ve çimenlerin makbul ve itibarlı her türü kendisinde mevcut bulunduğu için tabiat denilen bahar ülkesinin özel olarak seçilmiş bir derlemesi gibi bakılmaya layık olan ve fazla olarak içinde lâk (göl) ve köşk gibi bakışları başkaca memnun edecek şeyleri ve özellikle dinlenme ve huzur arzu edenler için yer yer sandalyeleri, kanepeleri bulunan bu bahçe halkın diğer seyir yerlerine olan rağbetini tamamıyla kendisine çekmişti. Bu sebeple cuma ve pazardan başka günlerde ve bazen mehtaplı ge-

celerde bile “Bahçe” ziyaretçilerden boş kalmazdı. Onun için demiştik ki: Çamlıca Bahçesi bundan evvel şimdiki gibi hüznü bir tenhalık ve sessizlik mekânı değil şamatalı bir arzu ve fitne şenliğiydi. Gerçekten o yaşlı ağaçlar vaktiyle gençti, arzularının istekleri önünde kararsız olan gençler gibi bunlar da en hafif bir rüzgârla hemen sallanmaya, şevk ve ümide dair konuşmaya başlardı!

O senenin haziran ayı ortalarına doğru sıcaklar günden güne şiddetlendi. Sıcaklar arttıkça bahçedeki hararet azalmaya başlamıştı. O esnada bir perşembe gecesi olan fırtınanın ardından sabaha kadar devam eden yağmur havayı temizleyip düzelttiği ve tozları tamamen bastırıldığı gibi dağlara bağlara da yeni bir tazelik verdiğinden bir gün sonraki cuma günü akşam saat beş sularında “Bahçe” örneği görülmedik bir kalabalığa ulaşmıştı.

Bu kalabalığın çoğunluğu -kadınlar başka erkekler yine başka olarak- üçer beşer bahçenin içinde aşağı yukarı gezinirler, diğerleri de tarhların arasındaki kanepelere sandalyelere oturarak ve çalgıcıların -o zamanlar İstanbul’ca pek “moda” olan- “Bel Elen” operasından çaldıkları havaları dinleyerek gezinenleri seyrederek eğlenirlerdi.

Bu seyircilerin içinde yaklaşık olarak yirmi üç yirmi beş yaşlarında top simalı, saz benizli, ela gözlü, kara saçlı, az bıyıklı, kısaca boylu, güzel giyinmiş bir bey görülürdü ki aşağıki kapıya yakın ve kapıdan her gireni çıkanı görmeye uygun bir yer tutarak bir masanın iki yanındaki birer sandalyeden birisine kendisi kurulmuş, diğerine de yakasının iç tarafındaki “Terzi Mir” markası yakından geçenlerin gözlerine çarpmakta olan “pardösü”sünü sanki gelişi güzel atmıştı.

Masanın üzerinde bir tepsi içinde görülen bir “arpa suyu” kadehi hemen bir saatten beri geldiği gibi dolu durmaktaydı. Genç bey ise oturduğu yerde sol ayağı üzerine

atmış olduğu sağ ayağını mızıkanın usulüne uygun bir hareketle sürekli oynatır ve o ayağı pek de küçük değilken ziyadesiyle nazik, ziyadesiyle biçimli gösteren “Heral” işi parlak ayakkabısının sivrice burnuna elindeki bağa saplı ve sapının üzeri Fransızca (M. B.) harflerini gösterir gümmüş markalı bastonuyla devamlı vurur ve en az her beş dakikada bir kere uçları altınlı bir siyah ipek şeride bağlı mineli saatini beyaz yeleğinin cebinden çıkarıp baktıktan ve sabırsızlıkla yerinden fırlayarak kapı tarafına doğru beş on adım gittikten sonra yine sandalyesine dönerek evvelki vaziyetini alırdı. Genç beyin bu hâline dikkat edenler kendisinin mühim bir bekleyiş rahatsızlığı içinde bulunduğuna hükmedebilirlerdi.

Muhteşem Bihruz Bey, eski vezirlerden vefat etmiş (...) Paşa'nın oğludur.

Şehirden şehre taşınarak on beş sene kadar aralıksız İstanbul'a ayak basmamış olan babasıyla küçük yaşlarında memleket memleket dolaştığından dolayı Bihruz Bey bir çocuk için birinci derecede öğrenilmesi gereken bilgileri on altı yaşına kadar elde edememişti. Sonunda pederinin görevinden alınması üzerine İstanbul'a dönmesiyle küçük beyin bir ortaokula konulmasına nasılsa karar verildi. Aradan altı ay geçmeden (...) Paşa yine bir şehrin valiliğine memur ve İstanbul'dan tekrar ayrılmaya mecbur olduysa da artık bu defa Bihruz Bey eğitiminden geri kalmamak için annesiyle beraber İstanbul'da bırakıldı.

İki sene sonra Paşa yine görevinden alınıp İstanbul'a geldiği zaman küçük beyi dört işlemden, imladan, okumadan bizzat imtihan ederek bilgisini yeterli derecede görmekle eğitimini tamamlayıp da bir diploma alıncaya kadar okula devam ettirmeye lüzum görmeyerek çocuğu kendi arzusu üzerine Babialı kalemlerinden birisine çırak ettirmiş ve beyefendi için eğitimi artık elbette zorunlu görünen Fransızcayla beraber ikinci derecede lüzumlu sayılan Arapça ve Farsçayı öğrenmek üzere Bihruz Bey'e başka başka maaşlı hocalar tutmuştu.

Bihruz Bey ilk hevesle beş altı ay kadar kaleme devam ederek daha Fransızca bir ibare okumaya güç kazanamadan ağızdan bellediği bir hayli söz ve tamlamalarla en alaf-

ranga genç beylerin tavır ve kıyafet ve hâl ve hareketini taklitte gerçekten büyük bir yatkınlık gösterdi.

Bihruz Bey anne ve babasının tek evladı olduğu için zaten pek şımarık büyümüştü. Babasının servet ve geliri, oğulun her arzu ettiği şeyi kolayca elde edebilmesine müsait olduğu gibi gençlik gereklerinden olan eğilimlere de hiçbir taraftan, hiçbir şekilde engelleme görmediği için Bihruz Bey sonraları kaleme gidip gelmeyi pek seyrekleştirmişti.

Kaleme gitmediği günler ise saçlarını kestirmek, terziye giysi ısmarlamak, kunduracıya ölçü vermek gibi hiç eksik olmayan vesilelerle Beyoğlu'nda, ötede beride vakit geçirir, cumaları pazarları da sabahleyin hocalarıyla yarım-şar saat ders yaptıktan sonra hanesinden çıkar, akşamlara kadar seyir yerlerinde dolaşırdı.

Şehirlerde bulunduğu zaman en büyük zevki sırmalı giysiler içinde, midilli veya at üzerinde, arkasında çifte çifte uşaklarla sokak sokak gezip dolaşmaktan ibaret olan bu beyin İstanbul'a geldikten sonra merakı üç şeye yöneldi ki birincisi araba kullanmak; ikincisi alafranga beylerin hepsinden daha süslü gezmek; üçüncüsü de berberler, kunduracılar, terziler ve gazinolardaki "garson"larla Fransızca konuşmaktı.

Bey, kışları Süleymaniye'deki konaklarında, yazları da Küçük Çamlıca'daki köşklerinde ikamet ederdi. Kendisi gibi kibarzadelerin rağbet göstereceği hiçbir seyir yeri bulunmazdı ki bu beyefendi en son moda uygun şekilde giyinmiş olduğu hâlde bazen yağız ve bazen kır bir çift beygir koşulu dört tekerlek üzerinde üstü ve yanları açık süslü bir peykeden ibaret olan ve seyisin oturmaya ayrılmış yeri arka tarafında bulunan arabasıyla orada hazır bulunmasın.

Kışın mesela zemheri içinde bir açık hava görünce arkasında özellikle süse halel vermemek için dar ve ince-

rek ceket, dizlerinin üzerindeyse yalnızca süslü görünmek için bir kadife örtü bulunduğu hâlde Beyoğlu caddesinde, Kâğıthane yollarında araba kullanmak isteğiyle en şiddetli poyrazın karşısında tiril tiril titreyen Bihruz Bey yazın da otuz otuz beş derece sıcak günlerde Çamlıca, Haydarpaşa, Fenerbahçe yollarında yine o hevesle en kızgın güneşin altında haşım haşım haşlanır ve fakat bu azabı kendisine en büyük zevk kabul ederdi. Bihruz Bey her nereye gitse, her nerede bulunsa amacı görünmekle beraber görmek değil, yalnız görünmektir.

Nihayet “...” Paşa'nın ölümü üzerine küçük bey birden yirmi sekiz bin liralık bir mirasa kavuşarak eylemlerinde de serbest kalınca o büyük serveti az zaman içinde tüketecek bir eğlence hayatına koyuldu. Çünkü annesinin küçük bey hakkında eskiden beri hiçbir hükmü, hiçbir tehdidi işlemez ve etkili olamazdı. Babasının ölümüyle oğluna kalan servetin güzelce idaresi yolunda akrabadan bazı kişileri işe karıştırmak gibi önlemlere girişmişse de sonuçsuz kalacağını anladığı gibi çocuğu bütün bütün kendi havasına bırakmak zaafını göstermiş ve fazla olarak genç beye o yönden de bir sıkıntı çektirmemek üzere konağın mutfak masraflarını ve hizmetlerinde bulundurdıkları bazı emektar çalışanların maaşlarını kendi gelirinden karşılamaya razı olmuştu.

Mirasyedi beyefendinin kendi eğlence hayatından başka hiçbir masrafı olmadığı hâlde her ay eline geçen yüz elli lira kadar bir para o eğlence hayatına yetmezdi.

Bu aradaydı ki beyin Arapça ve Farsça hocaları birer birer aşağılandıkları için konağa gelmemeye başladılar. Yalnız Mösyö “Piyer” namındaki Fransızca hocası, beyin mizacına göre şerbet verir kurnaz bir ihtiyar olduğu için onun eskiden olduğu gibi devamına izin verildi ve hatta dört liradan ibaret maaşı altı liraya çıkarıldı.

Genellikle mirasyedilerin düşündüğü gibi Bihruz Bey de servetini yemekle bitmez tükenmez zannederdi. Bu sebeple ulu orta giriştiğı harcamalara nakitten başlandı. Onlar bitince İstanbul tarafındaki en az gelir getiren dükânlardan birer birer kurtulundu. Ardından Beyoğlu'ndaki mühim mağazalara sıra geldi. Bunlar da elden çıkarıldı. Gelir namına Galata'da bir han kalmıştı. Nihayet o da satıldı. Mülk olarak elde Süleymaniye'deki konak ile Küçük Çamlıca'daki köşkten başka bir şey kalmadı. Fakat Bihruz Bey dalmış olduğı eğlence bataklığına arabasıyla, çalışanlarıyla, gösterişli hayatıyla batmakta devam ediyordu. Çünkü annesinin renk renk kadife kutular içinde çekmecelere süs veren mücevherlerine ve takılarına henüz el sürülmemiş ve hanımın kendi üzerinde bulunan diğerk beş on parça kira getiren mülküne ise hiç saldırılmamıştı.

Çamlıca Millet Bahçesi'nin açılacağını yakınlığı sebebiyle elbette herkesten evvel haber alan Bihruz Bey mart gelir gelmez annesini zorlaya zorlaya yazlığa taşınmaya razı etmiş ve köşke taşınmalarının ertesi günü hemen *jarden püblike*⁴ aceleyle girip içini ve dışını kontrol ederek buranın pek *alamod*⁵ ve özellikle kendi arzusu yönünden süslerini göstermeye pek *favorabl*⁶ bir *promenad*⁷ yeri olacağını anlayınca *ekipajına*⁸ biraz daha süs vermek için Beyoğlu'nda sağladığı bazı vasıtalarla “Bender” fabrikası üretiminden olmak üzere gayet hafif ve zarif bir arabayla mevcutlarına nispeten ikişer parmak daha boylu bir çift eğitilmiş Macar araba hayvanı ısmarlamıştı.

Arabayla hayvanlar bahçenin açıldığının ikinci haftasında geldi yetişti. Bihruz Bey de hemen o haftadan itibaren her cuma ve pazar günü Millet Bahçesi seyircileri arasında görünmeye başladı.

Araba gerçekten o senenin moda rengi olan gayet açık tatlı sarıya boyanmış, yan tarafları beyin isim ve mahlasının ilk harflerini içeren yıldızlı birer markayla süslenmiş, tekerleklerinin çubukları incecik fakat kendisi ziyadesiyle yüksek, zarif ve nazik ve basit bir tabirle kız gibi bir şeydi.

⁴ (Fr.) *Jardin public*: Genel, umumi bahçe. (Haz.)

⁵ (Fr.) *A la mode*: Modaya uygun. (Haz.)

⁶ (Fr.) *Favorable*: Uygun. (Haz.)

⁷ (Fr.) *Promenade*: Gezinti. (Haz.)

⁸ (Fr.) *Equipage*: Lüks araba. (Haz.)